

فهرست

■ دین و زندگی (۱)

۸	درس اول (هدف زندگی)
۱۱	درس دوم (پر پرواز)
۱۵	درس سوم (پنجره‌ای رو به روشنایی)
۲۰	درس چهارم (آینده روشن)
۲۵	درس پنجم (منزلگاه بعد)
۳۰	درس ششم (واقعه بزرگ)
۳۲	درس هفتم (فرجام کار)
۳۴	درس هشتم (آهنگ سفر)
۳۶	درس نهم (دوستی با خدا)
۴۲	درس دهم (یاری از نماز و روزه)
۴۶	درس یازدهم (فضیلت آراستگی)
۴۸	درس دوازدهم (زیبایی پوشیدگی)

■ دین و زندگی (۲)

۵۱	تفکر و اندیشه
۵۲	درس اول (هدایت الهی)
۵۶	درس دوم (تداوم هدایت)
۶۲	درس سوم (معجزه جاویدان)
۶۷	درس چهارم (مسئولیت‌های پیامبر (ص))

۷۲	درس پنجم (امامت، تداوم رسالت)
۸۰	درس ششم (پیشوایان اسوه)
۹۰	درس هفتم (وضعیت فرهنگی، اجتماعی و ...)
۹۲	درس هشتم (احیای ارزش‌های راستین)
۹۵	درس نهم (عصر غیبت)
۱۰۴	درس دهم (مرجعیت و ولایت فقیه)
۱۰۸	درس یازدهم (عزت نفس)
۱۱۲	درس دوازدهم (پیوند مقدس)

■ دین و زندگی (۳)

۱۱۷	تفکر و اندیشه
۱۱۷	درس اول (هستی‌بخش)
۱۲۳	درس دوم (یگانۀ بی‌همتا)
۱۲۹	درس سوم (توحید و سبک زندگی)
۱۳۴	درس چهارم (فقط برای او)
۱۴۳	درس پنجم (قدرت پرواز)
۱۴۹	درس ششم (سنت‌های خداوند در زندگی)
۱۶۰	در مسیر
۱۶۱	درس هفتم (بازگشت)
۱۶۵	درس هشتم (احکام الهی در زندگی امروز)
۱۶۹	درس نهم (پایه‌های استوار)
۱۷۵	درس دهم (تمدن جدید و مسئولیت ما)

تفکر و اندیشه

حدیث پیامبر ﷺ

«أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ»
برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.

☞ **مفهوم حدیث:** پیامبر ﷺ برترین عبادت‌ها را تفکر در مورد خدا بیان می‌کند.
☞ **ارتباط مفهومی:** با حدیث «تفکروا فی کلّ شیء و لا تفکروا فی ذات اللّٰه» که در آن پیامبر ﷺ انسان‌ها را به تفکر در همه چیز به جز ذات و چستی خداوند تشویق نموده است.

درس

هستی‌بخش

۱

BOOK BANK

آیه ۱۵ سوره فاطر

ای مردم
شما به خداوند نیازمند هستید
و خداوند [تنها] بی‌نیاز ستوده است.

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ
أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ
وَ اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»

☞ **مفهوم آیه: ۱** همه موجودات (از جمله انسان) در وجود و هستی خود نیازمند به خداوند هستند.

۲ خداوند تنها وجود بی‌نیاز است (بی‌نیاز مطلق است) و در هستی خود به دیگری محتاج نیست و به همین دلیل می‌تواند نیاز موجودات را برطرف کند.

۳ چون وجود خداوند وابسته به چیزی نیست، کسی نمی‌تواند وجود او را بگیرد و نابودش کند.

۴ خداوند در ذات خود غنی و بی‌نیاز است و پدیده‌ها در موجود شدن و بقا به او نیاز ذاتی دارند.

← **جملات مرتبط متن: ۱** ما و مجموعه پدیده‌های جهان، در پدید آمدن و هست شدن به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این موجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود. (نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش)

۲ جهان همواره و در هر «آن» به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ‌گاه قطع و یا کم نمی‌شود. (نیازمندی جهان به خداوند در بقا)

← **ارتباط مفهومی:** با ابیات: «ما چو ناییم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست ...» که بیانگر فقر و نیازمندی دائمی موجودات به خداوند و بی‌نیاز بودن خداوند است.

آیه ۲۹ سوره الرحمن

«يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»
هر آنچه در آسمان و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند.
او همواره دست‌اندرکار امری است.

← **مفهوم آیه: ۱** موجودات پیوسته از خداوند درخواست رحمت دارند و خداوند در هر لحظه به موجودات هستی می‌بخشد و اگر خداوند لحظه‌ای آنان را به حال خود واگذارد همه نیست و نابود می‌شوند.

۲ نیازهای دائمی موجودات، لطف و فیض دائمی خدا را طلب می‌کند. (او هر لحظه دارای فیضی جدید و مستمر برای آفریده‌هاست.)

۳ همه موجودات و پدیده‌ها فانی هستند و خداوند باقی است و اگر او لحظه‌ای نظر لطفش را از کائنات برگیرد، همه فرومی‌ریزند.

۴ چنین نیست که خداوند، عالم را آفریده و آن را به حال خود رها کرده باشد بلکه همواره امور هستی را تدبیر و اداره می‌کند، بنابراین او هر لحظه دست‌اندرکار امری است.

درس ۱: هستی‌بخش

❏ **جملات مرتبط متن: ۱** جهان همواره و در هر «آن» به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود.

۲ موجودات پس از پیدایش نیز هم‌چنان مانند لحظهٔ نخستِ خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. به همین دلیل با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند.

۳ انسان‌های آگاه، دائماً سایهٔ لطف و رحمت خدا را مشاهده می‌کنند و خود را پیوسته نیازمند عنایات پیوستهٔ او می‌دانند.

❏ **ارتباط مفهومی:** عبارت «کلّ یوم هو فی شأن» بیانگر توحید در ربوبیت است.

(درس ۲ - دوازدهم)

آیهٔ ۳۵ سورهٔ نور

خداوند نور آسمان‌ها و زمین است.

«اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»

❏ **مفهوم آیه: ۱** قرآن کریم با این آیه رابطهٔ میان خداوند و جهان خلقت را بیان می‌کند.

۲ خداوند نور هستی است؛ یعنی تمام موجودات، وجود خودشان را از او می‌گیرند و به سبب او پا به عرصهٔ وجود می‌گذارند و پیدا و آشکار می‌شوند.

❏ **جملات مرتبط متن: ۱** هر موجودی در حدّ خودش تجلی‌بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.

۲ آنان که به دقت و تأمل در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند.

❏ **ارتباط مفهومی: ۱** با ابیات «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید» و «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم ...»

۲ با حدیث امیرالمؤمنین علیه السلام: «ما رأیت شیئاً الاّ و رأیت الله قبله و بعده و معه» که بیانگر تجلی خداوند در تمام موجودات است.

حدیث پیامبر ﷺ

«اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ
أَبَدًا»
خدایا مرا چشم به هم زدنی به خودم
وامگذار.

➔ **مفهوم حدیث: ۱** هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند.
➔ **۲** برای همین است که پیامبر گرامی اسلام، با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی، عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند.

حدیث امیرالمؤمنین علی رضی الله عنه

«مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ
بَعْدَهُ وَ مَعَهُ»
هیچ چیزی را ندیدم مگر این که خداوند
را قبل و بعد و با آن دیدم.

➔ **مفهوم حدیث: ۱** هر چیزی در این جهان تجلی خداوند و آیه‌ای از آیات الهی است.
➔ **۲** آنان که با دقت و تأمل در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند.
➔ **۳** خداوند بی‌پایان تمام جهان را پر کرده و همه‌جا حضور دارد و این حضور چنان نزدیک است که جداانگاری مخلوقات از خدا امری ناممکن است.
➔ **۴** خدا هم در دل تک‌تک ذرات عالم حضور دارد و هم خارج از آن‌ها.
➔ **جملات مرتبط متن:** این که انسان با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست.

➔ **ارتباط مفهومی: ۱** با آیه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»

➔ **۲** با ابیات «دلی کز معرفت نور و صفا دید ...» و «به صحرا بنگرم صحرا
تو بینم ...»

حدیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

«تفکروا فی کل شیء و لا تفکروا فی ذات الله»
در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.

➡ **مفهوم حدیث: ۱** پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله انسان‌ها را از تفکر در ذات خداوند (چیستی او) باز می‌دارد، زیرا خداوند حقیقتی نامحدود دارد.

➡ **پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله** انسان‌ها را به تفکر در همه چیز از جمله نعمت‌های الهی دعوت می‌کند، زیرا از این راه می‌توان تا حدودی صفات الهی را شناخت.

➡ **جملات مرتبط متن:** لازمه شناخت هر چیزی، احاطه و دسترسی به آن است و ما به دلیل محدودیت ذهنی خود نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را دریابیم. خداوند نیز حقیقتی نامحدود دارد.

شعر عبدالرحمان جامی

«ذاتِ نایافته از هستی، بخش چون تواند که بود هستی‌بخش
خشک ابری که بود ز آب تهی ناید از وی صفت آب‌دهی»

➡ **مفهوم ابیات: ۱** به مقدمه دوم از «نیازمندی جهان به خدا در پیدایش» اشاره می‌کند.

➡ پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست، ضرورتاً برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد و وجودش از خودش باشد.

➡ یک موجود، فقط در صورتی در موجودبودن نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.

شعر مولانا

«ما چو ناییم و نوا در ما ز توست
ما که باشیم ای تو ما را جانِ جان
ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما
ما همه شیران ولی شیرِ علم

ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
تا که ما باشیم با تو در میان
تو وجود مطلق، فانی نما
حمله‌مان از باد باشد دم‌به‌دم

شعر مولانا

باد ما و بود ما از داد توست هستی ما جمله از ایجاد توست
لذت هستی نمودی نیست را عاشق خود کرده بودی نیست را
ما نبودیم و تقاضامان نبود لطف تو ناگفته ما می‌شنود»

❏ **مفهوم ابیات:** ابیات بیانگر نیازمندی موجودات و پدیده‌ها به خداوند و بی‌نیازی خداوند است.

❏ **جملات مرتبط متن:** موجودات پس از پیدایش نیز هم‌چنان، مانند لحظه نخست خلق شدن به خداوند نیازمند هستند. از این رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند.

❏ **ارتباط مفهومی:** با آیه «سأله من فی السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ یَوْمَ هُوَ فِی شَأْنٍ»

شعر شیخ محمود شبستری (گلشن راز)

«دلی کز معرفت نور و صفا دید به هر چیزی که دید اول خدا دید»

❏ **مفهوم بیت:** ۱ مشهودبودن و تجلی خداوند در همه چیز
۲ این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست.

شعر باباطاهر

«به صحرا بنگرم صحرا تو بینم به دریا بنگرم دریا تو بینم
به هر جا بنگرم کوه و در و دشت نشان از قامت رعنا تو بینم»

❏ **مفهوم ابیات:** ۱ مشهودبودن و تجلی خداوند در همه چیز
۲ این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست.

نکته

هر دو شعر بالا با هم و با آیه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ» و حدیث امام علی علیه السلام «ما رأیت شیئاً الا و رأیت الله ...» ارتباط دارند.